

Länsstyrelsen
Värmland

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0610237 Lafallhöjden

Natura 2000

Natura 2000 är ett nätverk av utpekade områden med höga naturvärden inom EU. Målet med nätverket är att hejda utrotningen av vilda djur och växter och hindra att deras livsmiljöer förstörs. Nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete med att bevara biologisk mångfald. Alla medlemsländer har ansvar att peka ut representativa områden för fåglar som är angivna i EUs fågeldirektiv (SPA) och för naturtyper och arter som är angivna i EU:s art- och habitatdirektiv (SCI/SAC). Genom utpekandet åtar sig länderna att långsiktigt bevara de utpekade naturvärdena i områdena. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en bevarandeplan. I några fall där Natura 2000-området också är naturreservat skrivs en kombinerad bevarandeplan och skötselplan. Bevarandeplanen ska innehålla en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras. Bevarandemålen formuleras utifrån de förutsättningar som de utpekade arterna och naturtyperna behöver för att de ska ha gynnsamt bevarandetillstånd i området. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper samt behov av bevarandeåtgärder, t.ex. skydd eller skötsel, ska också beskrivas. Informationen ska ligga till grund för förvaltning och tillståndsprövning enligt miljöbalken.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. Uppgifterna skiljer sig i vissa fall från vad som är beslutat av regeringen och kommer av Länsstyrelsen i dessa fall att föreslås som ändringar till regeringen vid nästa revideringstillfälle. Förvaltning och tillståndsprövning ska utgå från den verkliga förekomsten av naturtyper och arter, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar denna, även om uppgifterna inte har hunnit beslutas av regeringen.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen som är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter och det är värdefullt om den som har ny information kontakter Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är i sig inte ett juridiskt bindande dokument varför formell reglering av skydd eller skötsel kan behövas t.ex. i form av beslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som råder vid åtgärder eller verksamheter inom ett Natura 2000-område.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd kan även krävas för åtgärder utanför Natura 2000-området om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Inför en ansökan ska ett samråd hållas med Länsstyrelsen angående utformningen av tillståndsansökan och tillhörande miljökonsekvensbeskrivning. Eftersom det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kräver tillstånd rekommenderas en tidig kontakt med Länsstyrelsen. Vid skogsbruksåtgärder hålls initialt ett samråd med Skogsstyrelsen. Information om Natura 2000 finns också på Länsstyrelsens webbsida eller genom kontakt med Länsstyrelsens enhet för naturvård på telefonnummer 010-224 70 00.

Foto: Länsstyrelsen Värmland

Överst vänster: violettkantad guldvinge, Dan Mangsbo - överst mitten: silvertärnor (D.M.) - överst höger: långskägg (D.M.)
nedtill vänster: vattendrag (D.M.) - nedtill höger: skog, Anders Tedeholm ©

Länsstyrelsen
Värmland

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0610237 Lafallhöjden

Kommun: Arvika

Områdets totala areal: 5 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2017-12-21

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-12-29

Markägarförhållanden:

Privat.

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 2002-01-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut M2010/4648/Nm

Naturtyper som ska bevaras i området:

Naturtyper enligt art- och habitatdirektivet:

6520 - Höglänta slätterängar

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden: I Natura 2000-området Lafallhöjden är det prioriterade bevarandevärdet de artrika slätterängarna.

Motivering: Området har lång kontinuitet som hävdad slätteräng och har en stor artrikedom som det är viktigt att långsiktigt bevara.

Prioriterade åtgärder: Löpande traditionell slätterhävd av ängsmarkerna, röjning av igenväxningsvegetation samt fagning.

Beskrivning av området

Lafallhöjden är en typisk gammal finngård högt belägen på en södersluttning. Odlingslandskapet på Lafallhöjden karakteriseras av ett stort antal mycket små åkertegar som ligger insprängda i

ängen där det gick att odla upp marken. En del av dessa forna åkrar ligger utanför dagens hävdade område. I ängsmarken, främst i kanterna av de gamla åkrarna ligger ett stort antal odlingsrösen, sammanlagt fler än 100. Vid några åkrar har stenar lagts upp som en sorts stödmur som har hållit uppe åkern likt en terrass i en brant sluttning. Här och var finns även kortare sträckor med stenmur. Byggnaderna omfattar bostadshus, ladugård från 1950-talet, två äldre gamla timrade bodar, vedskjul, timrad bastu, jordkällare och en hopfallen lada. Bortsett från sistnämnda lada är alla byggnaderna iordninggjorda och skötta av Gunnarskogs hembygdsförening. Stora delar av slättermarken består av de små åkertegar som tidigare låg insprängda i ängsmarken men är ändå artrika. Restaurering har skett särskilt i norra kanten av området sedan en tid tillbaka.

Floran i ängsmarken på Lafallhöjden är mycket artrik. Här förekommer ett stort antal indikatorarter som visar på långvarig slätterhävd. Exempel på hävdindikatorer är fältgentiana, slättergubbe, slätterblomma, slätterfibbla, brudsporre, darrgräs, kattfot, tvåblad, ormrot, pillerstarr och låsbräken. Flera av de växter, svampar och fjärilar som påträffats under senare tid är rödlistade, några av arterna räknas även till de hotade. På några av de gamla åkerytorna finns viss påverkan kvar från vallodling i form av insådda arter som stormåra, ängskavle och brunklöver. Någon enstaka gammal åker (i norr) är även gödselpåverkad. I övrigt har vegetationen på de gamla åkrarna naturaliserats och är idag ängsvegetation.

På en del ställen förekommer träd i ängsmarken, främst björk och hassel men även arter som rönn, olvon, sälg och lind. Sydväst om bostadshuset finns ett fuktigt område med ett glest björkbestånd, här växer korallrot och vitmossor. Även detta område slås.

Redan på ekonomiska kartan från 1970 har en del åkrar tagits ur bruk, främst de mindre åkrarna. Efter detta låg Lafallhöjden för fädot under 15-20 år innan Gunnarskogs hembygdsförening återupptog hävden 1990. Ängen framträder idag som en av de absolut mest välskötta och artrika lokalerna i Värmland, både när det gäller kärlväxter och fjärilar. Lafallhöjden finns med i Värmlands del av den nationella bevarandeplanen för odlingslandskapet.

Stora delar av Lafallhöjdens Natura 2000-område ingår i ett samlat område med nyckelbiotoper med biotyperna löväng och lövrest.

Bevarandemål

Det övergripande målet för området är att bevara det gamla öppna odlingslandskapet bestående av välhävdade slätterängar. På sikt kan arealen av slätterängar öka i Natura 2000-området då delar av Lafallhöjdens odlingsmarker är under restaurering.

Se även bevarandemål för utpekad naturtyp - höglänta slätterängar (6520).

Vad kan påverka negativt

Se beskrivning av negativ påverkan för utpekad naturtyp - höglänta slätterängar (6520).

Bevarandeåtgärder

Följande bestämmelser och åtgärder bidrar på olika sätt till att utpekade naturtyper och/eller arter uppnår och bibehåller gynnsamt bevarandetillstånd i Natura 2000-området.

Gällande regelverk 2017:

- Svenska Natura 2000-områden utgör riksintressen enligt 4 kap. 8 § miljöbalken.
- Enligt första stycket i 7 kap. 28 a § miljöbalken krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd

enligt första stycket krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området. Innan en tillståndsansökan lämnas in ska samråd hållas med Länsstyrelsen m.fl. (enligt 6 kap. 4 § miljöbalken).

- Med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken får tillsynsmyndigheten i det enskilda fallet besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av miljöbalken ska följas.

- Miljöersättningar för bete och slätter för de arealer som uppfyller krav på ersättningar från landsbygdsprogrammet 2014-2020 (EU:s miljöersättning för biologisk mångfald i betesmarker och slätterängar).

Övriga bevarandeåtgärder:

- Natura 2000-området i Lafallhöjden har inget formellt skydd. Större delen av den ingående naturtypen, slätterängar i högländet, omfattas idag av miljöersättning för betesmarker och slätterängar och området sköts för närvarande enligt upprättad åtagandeplan. Skötseln enligt denna plan innebär årlig slätter, fagning och röjning av igenväxningsvegetation. Åtagandeplanens syfte är att bevara och förstärka den hävdgynnade vegetationen, samt de i området övrigt höga kulturhistoriska värdena. När innevarande ersättningsperiod upphör rekommenderas att skötselavtalet förnyas antingen genom ny miljöersättningsperiod eller genom annat avtal.

- Restaurering har skett särskilt i norra kanten av området sedan en tid tillbaka. En del ytterligare mark i omgivningen skulle kunna tillföras det hävdade området genom restaurering.

Bevarandetillstånd

Se beskrivning av bevarandetillstånd för utpekad naturtyp - höglänta slätterängar (6520).

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper enligt art- och habitatdirektivet:

6520 - Höglänta slätterängar

Areal: 3,16 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Slätterängarna vid Lafallhöjden består av två delområden, ett område som täcker lite mer än södra halvan av Natura 2000-området samt ett mindre område i den nordvästra delen. Tidigare har dessa två områden haft kontakt med varandra, men partiet mellan dessa har växt igen. Markerna hävdas genom årlig slåtter, fagning och röjning av igenväxningsvegetation. Ängsmarken är artrik och visar på långvarig slätterhävd. Stora delar av slättermarken består av de små åkertegar som tidigare låg insprängda i ängsmarken men som ändå är artrika. En instängsling med gärdesgård runt de idag hävdade markerna har nyligen skett.

Naturtypen utgörs av artrika, torra till fuktiga, hävdpräglade ängar i fjällnära och andra höglänta områden (ovanför högsta kustlinjen i Svealand och Norrland). Ibland finns ett inslag av fjällväxter i vegetationen. Naturtypen har utvecklats genom lång kontinuitet av slätterängsskötsel och har ofta även använts som betesmark under senare tid, men ängarna kan vara i ett igenväxningsskede. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är upp till 30 %. Höglänta slätterängar är numera mycket ovanliga och förekommer bara på små arealer i boreal och alpin region eftersom en stor del av jordbruket i dessa trakter har rationaliserats eller lagts ner. Slättermarker har mycket stor betydelse för många organismer som är knutna till odlingslandskapet, inte minst hävdgynnade kärlväxter och många insekter, i synnerhet vildbin och fjärilar varav en del arter har minskat katastrofalt.

För att den ingående naturtypen höglänta slätterängar ska uppnå och bibehålla gynnsamt bevarandetilstånd på lång sikt bör nedanstående förutsättningar uppfyllas:

- Tillgång till andra viktiga miljöer utanför naturtypen för en hel del organismer såsom insekter och fåglar för fortplantning, skydd, födosök eller delar av sin livscykel.
- Hävd i olika former: fagning, slåtter med efterföljande höborttagande, efterbete, röjning av vedartad vegetation och lövtäkt (från hamlade träd).
- Ingen onaturlig gödselpåverkan, stödutfodring till betande djur, kalkning, dikning eller insådd av främmande arter.
- Den för naturtypen karakteristiska vegetationen och strukturerna är en förutsättning för många av de typiska arterna som där har sin livsmiljö. Om de typiska arterna inte minskar påtagligt indikerar de att naturtypen upprätthåller viss kvalitet och viktiga ekologiska funktioner och därmed ett gynnsamt bevarandetilstånd för naturtypen.

Bevarandemål

Arealen av höglänta slätterängar (6520) ska vara minst 3,16 hektar. Regelbunden slåtter vid traditionell tidpunkt (med eventuellt efterbete) ska påverka gräsmarken. Ingen antropogen näringstillförsel, inklusive tillskottsutfodring av betesdjur, ska förekomma. Fysiska strukturer i form av enstaka busksnår och bryn ska förekomma. Träd- och buskskikt ska tillsammans förekomma i måttlig mängd (max 30 % krontäckning). Ingen skadlig ansamling av förna ska finnas i området efter vegetationsperiodens slut. Främmande/invasiva arter ska inte förekomma. Ingen igenväxningsvegetation ska förekomma. Det ska finnas typiska arter inom gruppen kärlväxter (allmän-riklig förekomst).

Negativ påverkan

Faktorer som utgör eller kan utgöra hot mot naturtypen:

- Minskad eller utebliven slåtter och röjning av igenväxningsvegetation kan på sikt leda till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Utebliven höbärgning leder till förnaansamling med utarmning av den hävdgynnade floran och faunan som följd.
- Årlig slåtter vid fel tidpunkt, t.ex. för tidigt på säsongen när växterna ännu inte hinner sätta frö, leder med tiden till utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar naturtypen negativt.
- Spridning av gödsel påverkar floran negativt.
- Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.
- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis skogsplantering, dikning och täktverksamhet.
- Gödslings- och förurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar påverkar floran negativt.

Se även beskrivning av negativ påverkan på områdesnivå.

Bevarandeåtgärder

Se beskrivning av bevarandeåtgärder för Natura 2000-området.

Bevarandetillstånd

Lafallhöjdens marker har hävdats under en mycket lång period, mellan 1970 och 1990 var dock hävden bristfällig. Från och med 1990 återupptogs hävden av Lafallhöjdens ängar. Skötseln har bidragit till att ängarna idag är en av de mest välskötta och artrika lokalerna i Värmland. Här förekommer flera för naturtypen typiska arter såsom brudsporre, fältgentiana och ormrot. Ängarna har en öppen karaktär där trädsiktet understiger 25 % krontäckning. Bevarandetillståndet för slåtterängarna bedöms som gynnsamt.

Dokumentation

Följande underlag har använts vid sammanställningen av bevarandeplanen:

- Artportalen. ArtDatabanken SLU, Uppsala. Artuppgifter, sökning 2016-08. (<http://www.artportalen.se>)
- Länsstyrelsen i Värmlands län. 2006. Bevarandeplan Natura 2000. Lafallhöjden. 2006-03-15.
- Länsstyrelsen i Värmlands län. Basinventering 2005-2009 inklusive kompletterande inventeringar, bedömningar och kvalitetssäkring av Natura 2000-områden. Opublicerat.
- Länsstyrelsen i Värmlands län. 2012. Protokoll från inventering av svampar inom Lafallhöjdens ängsmark 2012-09-02 och 2012-09-20. Opublicerat.
- Länsstyrelsen i Värmlands län. 2014. Uppföljning av hävdade gräsmarker i skyddade områden. Värmlands län 2012. Publikationsnummer 2014:16.
- Länsstyrelsen i Värmlands län. 2015. Förslag till åtagandeplan för miljöersättning för betesmarker och slåtterängar.
- Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1. NV-04493-11. Naturtyp 6520, Höglänta slåtterängar. (<http://www.naturvardsverket.se>)

Bilagor

1. Översiktskarta
2. Karta över Natura 2000-områdets avgränsning
3. Naturtypskarta

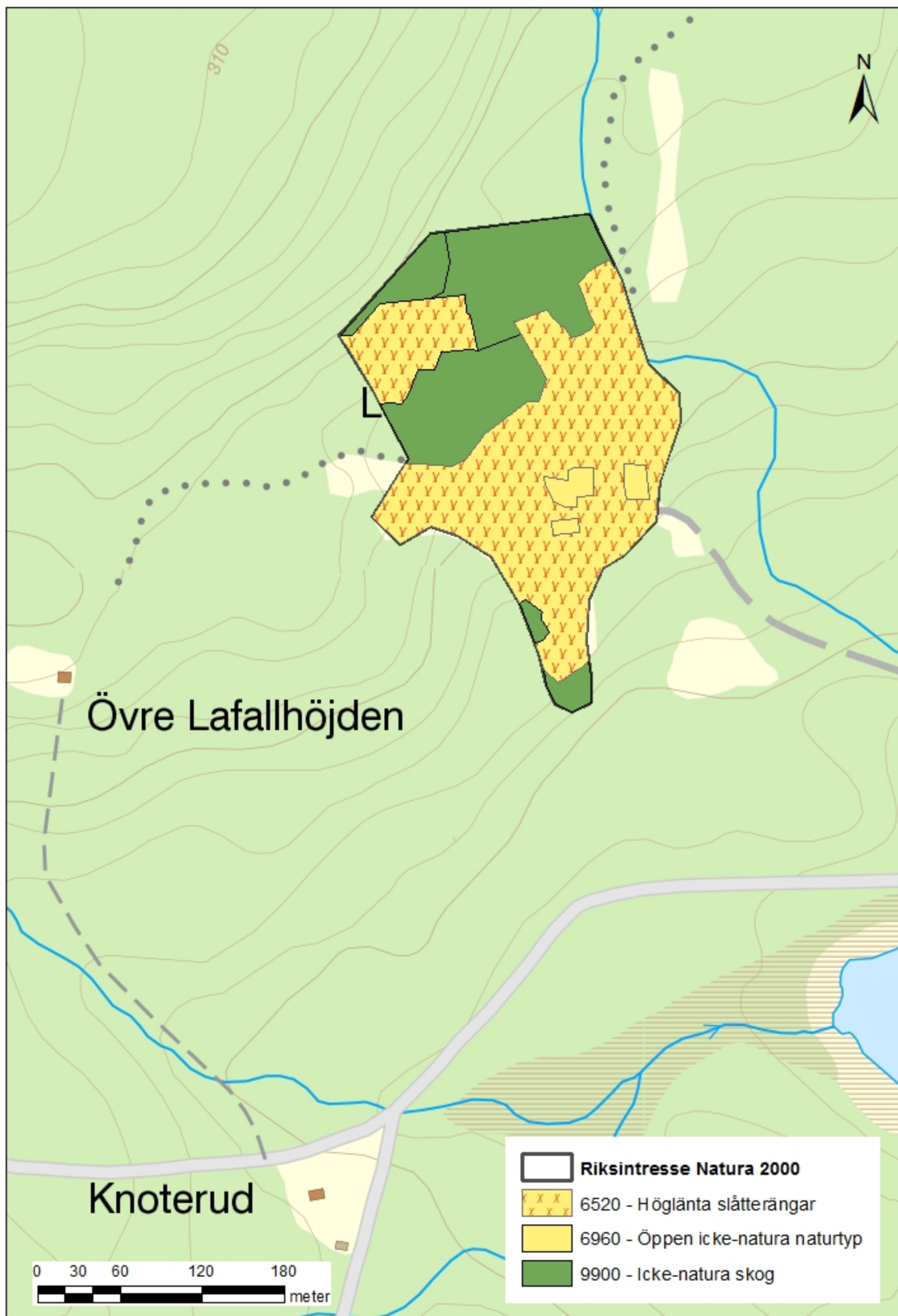
Bilaga 1. Översiktskarta med markering för Natura 2000-området Lafallhöjden

Bilaga 2. Karta med Natura 2000-områdets avgränsning

Bilaga 3. Naturtypskarta för Natura 2000 - området Lafallhöjden

Länsstyrelsen
Värmland

Länsstyrelsen Värmland, 651 86 Karlstad, 010-224 70 00
www.lansstyrelsen.se/varmland